

ОСТАВА РИМСКОГ НОВЦА ИЗ ГОРЊЕГ ШТИПЉА КОД ЈАГОДИНЕ

Мирјана Арсенијевић, Археолошки институт, Београд
Смиљана Додић, Завичајни музеј, Јагодина

Завичајни музеј у Јагодини откупио је 41 примерак римског новца у распону од Каракале до Галијена, као део већег налаза од око 600 антонинијана, десетак денара и нешто бронзаних примерака. Налаз потиче са локалитета "Главица", изнад Г. Штипља на Црном врху, на коме је пронађена и раније публикована остава римског накита. Значају налаза доприноси заједничко похрањивање сребрног и бронзаног новца, као ретка појава у оставама III века из Горње Мезије.

Кључне речи: Рим, Горња Мезија, остава новца, III век.

Завичајни музеј у Јагодини откупио је 1997. године 41 примерак римског новца с краја II до половине III века, пронађен у атару села Горње Штипље, код Јагодине. Према речима Томислава Стефановића из Рашевице од кога је налаз откупљен, у питању је део знатно већег налаза који је чинило око 600 антонинијана, десетак денара, и нешто бронзаног новца. Од свега тога, Музеј је дошао у посед 34 антонинијана, 5 денара и 2 виминацијумске бронзе.¹ Налаз је откривен детектором за метал на Главици (Грабовита главица), једној од највиших тачки Црног врха, десетак километара северозападно од Јагодине. Новооткривени локалитет врло брзо су "опседнули" страни пљачкаши, а најзначајнији и највреднији нама познат налаз одатле представља остава накита прве половине III века, која се чува у Народном музеју у Београду (Поповић 2002).²

¹ Новац је заведен у археолошком инвентару Завичајног музеја у Јагодини под бројевима 20258/1-41.

² Остави накита је грешком приписана локација на Јухору, па је колегиница Ивана Поповић тако и публиковала.

Сам локалитет се налази у области која је археолозима посебно занимљива: иако богата археолошким налазима, до сада готово да није истраживана. Но, и поред тога што се једина спроведена истраживања свODE на рекогносцирања терена, на тај начин добијени подаци прилично су бројни и упућују на континуитет живота на Црном врху.³ Приликом рекогносцирања, у “дивљим” сондама на Главици налажени су искључиво фрагменти гвозденодопске керамике, констатовани су остаци каменог зида на источној страни, а конфигурација терена указује на постојање праисторијске градине. Значају налазишта доприноси и податак да је, до 1860–их година тудa пролазио једини, а данас најкраћи, пут ка Крагујевцу и даље, ка унутрашњости Србије (Каниц 1991: 297). С обзиром на богатство Црног врха рудом и каменом,⁴ може се очекивати да је пут био коришћен још у римско доба, а бројни налази II–III века говоре да је овде могла бити смештена бенефицијарна станица.⁵

Значај оставе из Горњег Штипља увећава чињеница да је садржавала заједно похрањен сребрни и бронзани новац. Ову, иначе ретку појаву у горњомезијским оставама III века сусрећемо још само у оставама из Поповца и Влајића брда I. Тим пре је већа несрећа што налаз није у целости сачуван.

Преостали део налаза чини новац од Каракале до Галијена.

Садржај:

Сребрни примерци

Цар или члан царске породице	ком.	Цар или члан царске породице	ком.
Каракала	2	Трајан Деције	4
Александар Север	3	Хостилијан	1
Гордијан III	9	Требонијан Гал	6
Филип I	6	Волузијан	5
Филип II	2	Галијен	1
		Укупно	39

³ Станоје Мијатовић помиње остатке неког градића на месту Грабовику, где се при обрађивању земље налази стари новац “костадинке” (Мијатовић 1948: 132); са Главице потичу две фибуле, оловно огледало и бројни налази керамике који се чувају у Завичајном музеју у Јагодини; на Средњем врху, који се налази преко пута Главице, пронађена је ниска од 28 турских акчи из периода XV–XVII века.

⁴ У Горњем Штипљу откривене су мање количине антимона, а у оближњим селима (Лозовику, Врановцу...) лежишта кварца, гранита, оникса и доломита – усмени податак добијен од Хорхе Валда Домингеза, кустоса геолога у Завичајном музеју у Јагодини.

⁵ У доба Септимија Севера и његових наследника подиже се низ бенефицијарних станица за заштиту путева у јужном делу Горње Мезије (Мирковић 1971: 270).

Бронзани примерци

Цар или члан царске породице	ком.	Цар или члан царске породице	ком.
Требонијан Гал	1	Емилијан	1
		Укупно	2

Најстарији примерак у остави је денар Каракале римске ковнице с реверсном легендом *DESTINATO IMPERAT*. Најмлађи је антонинијан Галијена непознат у *RIC*, с аверсом *IMP C P LIC GALLIENVS AVG* и реверсом *CONCORDIA EXERCITI* (Конкордија стоји на л.). Реверс овог примерка Галијена одговарао би *RIC* 235 који Р. Гебл сврстава у прву официну треће виминацијумске емисије с почетка 254. године. Аверсна легенда се у то не уклапа. С обзиром на то да у остави налазимо само један примерак Галијена, није заступљен новац Валеријана I, можемо је оквирно датовати у крај 253. и почетак 254. године. Овакво датовање, на основу расположивог дела налаза, наравно, мора се узети крајње обазриво.

Хоризонту похрањивања остава 254. године у Горњој Мезији, припадају још и оставе: Јабланица (Васић 1968: 62; исти 1972: 58, 60, 63, 66; Dukat i Mirnik 1978: 20, бр. 40; Mirnik 1981: 63, бр. 176; Борић-Брешковић 1994: 42, нап. 48; Рашковић 1995: 202; Арсенијевић 1997: 44; иста 2001: 51), Парцана (Рашковић 1995: 202; Арсенијевић 2001: 53), Трговиште (ИБАИ 22, 360; Арсенијевић 2001: 54), Сикирица II (Марић 1956: 180, бр. 10; Mirnik 1981: 69, бр. 215; Арсенијевић 2001: 55), Смедерево (Петровић 1930: 88; Гарашанин 1951: 182; Васић 1968: 71; Vasić 1972: 58, 60, 63–66; Фитз 1978: 202; Mirnik 1981: 70, бр. 221; Арсенијевић 1997: 44; Арсенијевић 2001: 56), Супска (Марић 1956: 180, бр. 13; Васић 1972: 58; Dukat i Mirnik 1978: 27, бр. 113; Mirnik 1981: 71, бр. 232; Арсенијевић 1997: 44; иста 2001: 57), Влајића брдо I (Арсенијевић 1997: 43 и д.; иста 2001: 58) и Врањска Бања (Борић-Брешковић 1988: нап. 13; Арсенијевић 2001: 61).

У везу са грађанским ратом, који су водили Требонијан Гал, Емилијан и Валеријан I, може се довести најбројнији хоризонт похрањивања остава из 252–253. године. Иако се у изворима не помиње, не би требало искључити ни евентуалну могућност варварског упада (Mirković 1977: 249), као још једног од разлога похрањивања остава у овом хоризонту. Тако се 254. године није догодила ниједна узурпација, а ипак је забележено девет остава, похрањених дуж моравске долине. Картирање ових налаза може нам сугерисати правац варварског продора.⁶

⁶ Види рад М. Арсенијевић у овом броју *Гласника САД*.

1. Процентуална заступљеност ковница у налазу

СКРАЋЕНИЦЕ НАЗИВА КОВНИЦА (по абecedном реду):

* ковнице су одређиване према RIC

А — АНТИОХИЈА

М — МИЛАНО

Н — непозната

Р — РИМ

Сребрни примерци

	Р	М	А	Н	Укупно
ком.	28	5	4	2	39
%	71,80	12,83	10,25	5,12	100

Бронзани примерци

Ковница Виминацијум заступљена је са 100%.

2. Процентуална заступљеност царева или чланова њихових породица у налазу.

Сребрни примерци

Цар или члан царске породице	ком.	%
Каракала	2	5,12
Александар Север	3	7,69
Гордијан III	9	23,07
Филип I	6	15,38
Филип II	2	5,12
Трајан Деције	4	10,30
Хостилијан	1	2,56
Требонијан Гал	6	15,38
Волузијан	5	12,82
Галијен	1	2,56
Укупно	39	100

3. Годишњи прилив

Годишњи прилив за целу оставу (за период од 57 година) је $39:57=0,68$ (индекс оставе).

Цар или члан царске породице	ком.	Годишњи прилив	Индекс
Каракала	2	0,1	14,70
Александар Север	3	0,22	32,35
Гордијан III	9	1,61	236,76
Филип I	6	1,07	157,35
Филип II	2	0,70	102,94
Трајан Деције	4	1,77	260,29
Хостилијан	1	1	147
Требонијан Гал	6	2,57	377,94
Волузијан	5	2,14	314,70
Галијен	1	2	294,11
Укупно	39		

Римска ковница заступљена је са 71,80%, што је најмања забележена процентуална заступљеност ове ковнице међу обрађеним налазима горњомезијских остава похрањених 254. године (Арсенијевић 2001: 172). Ово се, с друге стране, одражава и на однос антиохијске према римској ковници који износи 4 према 28 комада или 14,28% што је опет знатно већа заступљеност од просечне. Појединачно, највише је заступљен новац Гордијана III са 23,07%, следе Филип I и Требонијан Гал са 15,38%. Годишњи прилив целе оставе за период од 57 година износи 0,68. Највећи годишњи прилив новца у налазу имају Требонијан Гал (2,57) и Волузијан (2,14).

КАТАЛОГ⁷

Каракала

Ковница Рим

1.

Ав. M AVR ANTON CAES PON[TIF]

Биста цара, глава неовенчана, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. [DESTINATO] [IMP[ERAT]

Ритуалне посуде.

3,39 g; 17,80 mm; 12

RIC IV/1, 6; 196. или 197–8. год.

и.б. 20258/1.

2.

Ав. ANTONINVS PIVS AVG BRIT

Биста цара, глава неовенчана, на д.

Рв. MONETA AVG

Монета стоји спреда, главом и благим покретом тела окренута на л., у д. руци теразије, у л. рог изобиља.

2,78 g; 19,50 mm; 7

RIC IV/1, 224; 210–213.год.

и.б. 20258/2.

Александар Север

Ковница Рим

3.

Ав. IMP C M AVR SEV A[LE]XAND AVG

Биста цара с лорововим венцем, попрсје под палудаментумом, на д.

Рв. [P]M TR P II COS PP

Јупитер наг, стоји спреда, глава на л., у д. руци муња, у л. скиптар.

1,52 g; 18,10 mm; 5

RIC IV/2, 19; 223. год.

и.б. 20258/3.

4.

Ав. IMP C M AV[R] [SE]V ALEXAN[D] [AVG]

Биста цара с лорововим венцем, попрсје под палудаментумом, на д.

Рв. [PR]OVIDENTIA AVG

Провиденција стоји на л., у д. руци држи штап изнад глоба, у л. скиптар.

2,26 g; 19,00 mm; 1

RIC IV/2, 173, недатован.

и.б. 20258/4.

⁷ Поред аверсних и реверсних легенди и описа њихових представа, наведена је тежина у грамама, пречник у милиметрима, оса реверса у односу на аверс према сату, број у *RIC*, датовање и инвентарски број Завичајног музеја у Јагодини.

Ковница Антиохија (?)

5.

Ав. IMP C M AVR SEV ALEXAND AVG

Биста цара с лаворовим венцем, попрсје под палудаментумом, на д.

Рв. COCORDIA

Конкордија седи на л., у д. руци држи патеру, у л. рог изобиља.

2,75 g; 19,00 mm; 5

RIC IV/2, 275, недатован.

и.б. 20258/5.

Гордијан III

Ковница Рим

6.

Ав. IM[P] [CAES] M ANT GORDIANVS AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. VICTORIA AVG

Викторија корача на л., у д. руци лаворов венац у л. палмина грана.

3,28 g; 22,30 mm; 12

RIC IV/3, 5; 238–239. год.

и.б. 20258/6.

7.

Ав. IM[P] [CAE]S M ANT GORDIANVS AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. ROMAE [AE]TERNAE

Рома седи на л., у д. руци Викторија у л. копље.

3,75 g; 22,30 mm; 1

RIC IV/3, 38; 240. год.

и.б. 20258/7.

8.

Ав. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. LAETITIA AVG N

Летиција стоји на л., у д. руци лаворов венац, у л. сидро.

4,77 g; 24,40 mm; 1

RIC IV/3, 86; 241–243. год.

и.б. 20258/8.

9.

Ав. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. LAETITIA AVG N

Летиција стоји на л., у д. руци лаворов венац, у л. сидро.

3,61 g; 22,10 mm; 12

RIC IV/3, 86; 241–243. год.

и.б. 20258/9.

10.

Ав. [IMP] [G]ORDIANVS [P]IVS [FEL] AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.
Рв. P M TR P V COS P P

Гордијан III у војничком оделу стоји на д., у д. руци копље у л. глоб.

3,67 g; 22,90 mm; 6

RIC IV/3, 93; 242–243. год.

и.б. 20258/10.

11.

Ав. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.
Рв. FELICIT TEMPOR

Фелицитас стоји на л., у д. руци дуги кадуцеј, у л. рог изобиља.

3,64 g; 20,90 mm; 1

RIC IV/3, 141; 243–244. год.

и.б. 20258/14.

12.

Ав. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.
Рв. FORTVNA REDVX

Фортуна седи на л., у д. руци држи крму, у л. рог изобиља, испод столице точак.

3,79 g; 23,40 mm; 6

RIC IV/3, 144; 243–244. год.

и.б. 20258/11.

13.

Ав. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.
Рв. VICTOR AETER

Викторија стоји напред, глава окренута на л., д. руком ослоњена на штит, који је положен на заробљеника, док у д. руци држи палмину грану.

3,61 g; 24,00 mm; 12

RIC IV/3, 154; 243–244. год.

и.б. 20258/12.

14.

Ав. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под палудаментумом, на д.
Рв. VICTOR AETER

Викторија стоји напред, глава окренута на л., д. руком ослоњена на штит, који је положен на заробљеника, док у д. руци држи палмину грану.

2,84 g; 23,00 mm; 7

RIC IV/3, 154; 243–244. год.

и.б. 20258/13.

Филип I

Ковница Рим

15.

Ав. IMP M IVL PHILIPPVS AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под палудаментумом, на д.

Рв. AEQVITAS AVGG

Еквитас стоји спреда, глава на л., у д. руци теразије, у л. рог изобиља.

3,20 g; 22,30 mm; 5

RIC IV/3, 276; 244–247. год.

и.б. 20258/15.

16.

Ав. IMP M IVL PHILIPPVS AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под палудаментумом, на д.

Рв. AEQVITAS AVGG

Еквитас стоји спреда, глава на л., у д. руци теразије, у л. рог изобиља.

3,95 g; 22,90 mm; 7

RIC IV/3, 276; 244–247. год.

и.б. 20258/16.

17.

Ав. IMP M IVL PHILIPPVS AVG

Биста цара под зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. [A]NNONA AVGG

Анона стоји спреда главом окренута на л., у д. руци класје изнад прамца, у л. рог изобиља.

3,25 g; 23,30 mm; 8

RIC IV/3, 29; 244–247. год.

и.б. 20258/17.

18.

Ав. IMP M IVL PHILIPPVS AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под палудаментумом, на д.

Рв. PAX AETERN

Пакс корача на л., у подигнутој д. руци маслинова гранчица, у л. скиптар.

3,05 g; 21,90 mm; 2

RIC IV/3, 41; 244–247. год.

и.б. 20258/18.

19.

Ав. IMP M IVL PHILIPPVS AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под палудаментумом, на д.

Рв. PAX AETERNA

Пакс корача на л., у подигнутој д. руци маслинова гранчица, у л. скиптар.

4,44 g; 23,70 mm; 6

RIC IV/3, 42; 244–247. год.

и.б. 20258/19.

Ковница Антиохија

20.

Ав. IMP M IVL PHILIPPVS AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под палудаментумом, на д.

Рв. ROMAE AETERNAE

Рома седи на л. у д. руци Викторија, у л. скиптар, испод столице штит.

3,91 g; 21,00 mm; 12

RIC IV/3, 106; недатован.

и.б. 20258/20.

21.

Ав. IMP PH[ILIP]PVS AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под палудаментумом, на д.

Рв. ROMAE AETERNAE

Рома седи на л. у д. руци Викторија, у л. скиптар, испод столице штит.

1,45 g; 22,10 mm; 8

RIC IV/3, 106; недатован.

и.б. 20258/21.

Филип II

Ковница Рим

22.

Ав. M IVL PHILIPPVS CAES

Биста цара са зракастом круном, попрсје под палудаментумом, на д.

Рв. [PR]INCIPI IVVEN[T]

Филип II стоји на л., у д. руци глоб, у л. копље окренуто врхом надоле.

3,32 g; 22,00 mm; 1

RIC IV/3, 218d; 244–246. год.

и.б. 20258/22.

Трајан Деције

Ковница Рим

23.

Ав. [IM]P C M Q TRAIANVS DECIVS AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под палудаментумом, на д.

Рв. ABVNDANTIA AVG

Абунданција стоји на д., празнећи рог изобиља који држи обема рукама.

3,97 g; 22,00 mm; 2

RIC IV/3, 10b; 249–251. год.

и.б. 20258/23.

24.

Ав. IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под палудаментумом, на д.

Рв. GENIVS EXERC ILLVRICIANI

Геније с полосом на глави, стоји спреда, главом окренут на д., у д. руци патера, у л. рог изобиља, д. од њега је стандард.

2,77 g; 24,30 mm; 5

RIC IV/3, 16c; 249–251. год.

и.б. 20258/24.

25.

Ав. IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под палудаментумом, на д.

Рв. [GENIVS EXERC ILLVRICIANI]

Геније с полосом на глави, стоји спреда, главом окренут на д., у д. руци патера, у л. рог изобиља, д. од њега је стандард.

4,18 g; 21,30 mm; 7

RIC IV/3, 16c; 249–251. год.

и.б. 20258/25.

26.

Ав. IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. PVDICITIA AVG

Пудиција седи на л., д. руком придржава вео, у л. руци скиптар. (реверс Хереније Етрусциле RIC 596)

3,20 g; 22,90 mm; 8

РИЦ не познаје овај тип, хибридна емисија.

и.б. 20258/26.

Хостилијан

Ковница Рим?

27.

Ав. C VALENS HOSTIL [MES] [QVINT]VS N C

Биста цара са зракастом круном, попрсје под палудаментумом, на д.

Рв. PRINCIPI IVVENTVTIS

Хостилијан стоји на л., у д. руци стандард, у л. копље.

4,84 g; 22,20 mm; 1

RIC IV/3, 181d; 251. год.

и.б. 20258/27.

Требонијан Гал

Ковница Рим

28.

Ав. IMP CAE C VIB TREB GALLVS AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под палудаментумом, на д.

Рв. APOLL SALVTARI

Аполон стоји на л., наг, у д. руци грана, у л. лира.

2,67 g; 21,30 mm; 6

RIC IV/3, 32; 251–253. год.

и.б. 20258/28

Ковница Милано (по RIC)

Виминацијум?

29.

Ав. IMP C C VIB TREB GALLVS AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. LIBERTAS PVBLICA

Либертас стоји спреда, главом окренута на л., у д. руци пилеус, у л. скиптар.

3,46 g; 21,60 mm; 12

RIC IV/3, 70; 251–253. год.

и.б. 20258/29.

30.

Ав. IMP C C VIB TREB GALLVS AV[G]

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. LIB[E]RTAS PVBLICA

Либертас стоји спреда, главом окренута на л., у д. руци пилеус, у л. скиптар.

2,74 g; 22,00 mm; 10

RIC IV/3, 70; 251–253. год.

и.б. 20258/30.

31.

Ав. IMP C C VIB TREB GALLVS AV[G]

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. PIETAS AVGG

Пијетас стоји спреда, главом окренута на л., раширених руку, л. је жртвеник.

2,71 g; 23,50 mm; 5

RIC IV/3, 72; 251–253. год.

и.б. 20258/31.

Ковница Антиохија

32.

Ав. [IM]P C C VIB TREB GALLVS P [F] [AVG]

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. ADVE[NTV]S A[V]G

Требонијан Гал на коњу, јаше на л.

3,55 g; 20,70 mm; 6

RIC IV/3, 79; 251–253. год.

и.б. 20258/32.

33.

Ав. IMP C C VIB TREB GALLVS P F AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. AEQVITAS AVG

Четири тачке испод

Еквитас стоји напред, главом окранута на л., у д. руци теразије, у л. рог изобиља.

2,32 g; 21,50 mm; 12

RIC IV/3, 80; 251–253. год.

и.б. 20258/33.

Волузијан

Ковница Рим

34.

Ав. IMP CAE C VIB VOLVSIANO AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. CONCORDIA AVGG

Конкордија седи на л., у д. руци држи патеру, у л. двоструки рог изобиља. У пољу д. звезда.

2,97 g; 20,80 mm; 12

RIC IV/3, 169; 251–253. год.

и.б. 20258/35.

35.

Ав. IMP CAE C VIB VOLVSIANO AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. CONCORDIA AVGG

Конкордија седи на л., у д. руци држи патеру, у л. двоструки рог изобиља. У пољу д. звезда.

2,64 g; 20,50 mm; 6

RIC IV/3, 169; 251–253. год.

и.б. 20258/36.

36.

Ав. IMP CAE C VIB VOLVSIANO AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. SALVS AVGG

Салус стоји на д., у л. руци држи патеру из које храни змију у наручју.

3,48 g; 22,20 mm; 6

RIC IV/3, 184; 251–253. год.

и.б. 20258/37.

37.

Ав. IMP C C VIB VOLVSIANVS AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. FELICITAS PVBL

Фелицитас стоји спреда, главом и благим покретом тела окренута на л. У д. руци држи кадуцеј, у л. рог изобиља.

2,61 g; 22,40 mm; 6

RIC IV/3, 205; 251–253. год.

и.б. 20258/38.

38.

Ав. IMP C C VIB VOLVSIANVS AVG

Биста цара са зракастом круном, попрсје под оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. FELICITAS PVBL

Фелицитас стоји спреда, главом и благим покретом тела окренута на л. У д. руци држи кадуцеј, у л. рог изобиља.

3,35 гр; 23,70 mm; 5

RIC IV/3, 205; 251–253. год.

и.б. 20258/39.

Галијен

39.

Ав. IMP C P LIC GALLIENVS AVG

Биста Галијена са зракастом круном, оклопом и палудаментумом, на д.

Рв. CONCORDIA EXERCIT

Конкордија стоји спреда, главом и благим покретом тела окренута на л. У д. руци пилеус, у л. двоструки рог изобиља.

1,92 g; 21,50 mm; 5.

РИЦ не познаје овај тип

и.б. 20258/41.

Бронзани новац

Ковница Виминацијум

Требонијан Гал

40.

Ав. IMP C C [VIB] [TREB] [G]ALLVS AVG

Биста цара с лаворовим венцем, на д.

Рв. [P] M S COL VIM

Ех – AN VIII

11,24 g; 26 mm; 12

и.б. 20258/34.

Емилијан

41.

Ав. [IMP C MAEMIL] AEMILIANVS [AVG]

Биста цара с лаворовим венцем, на д.

Рв. P M S CO[L] VIM

Ех – AN [...]

6,38 g; 25 mm; 1

и.б. 20258/40.

БИБЛИОГРАФИЈА

- Арсенијевић, М. 1997 Остава римског новца са Влајића Брда из Смедеревске Паланке, *Нумизматичар* 20: 43–108.
- 2001 Два мања налаза римског новца из Народног музеја у Пожаревцу, *Viminatum* 12: 185–201.
- 2002 *Скујни налази римског новца II и III века у Горњој Мезији као археолошке јошврде варварских ујада*, магистарски рад у рукопису, Београд.
- Борић-Брешковић, Б. 1988 Две оставе бакарног римског новца Виминацијума и Дакије, *Зборник Народног музеја* (Београд) 13–1: 89–101.
- 1994 Токови сребрног новца у предримском и римском периоду, у *Античко сребро у Србији*, ур. И. Поповић, Београд, 33–44.
- Васић, М. Р. 1968 Остава из Јабланице (Купци), *Стиаринар* н.с. 18: 63–82.
- 1972 Ostave 247. i 254. godine u Narodnom muzeju u Beogradu, *Arheološki Vesnik* 23: 57–66.
- Dukat, Z. i Mirnik, I. 1978 Skupni nalazi novca od 1936. do danas, *Numizmatika* 6: 15–27.
- ИБАИ 1959 Археологически вести, *Известия на Българския археологически институт* 22: 360.
- Каниц, Ф. 1991 Србија. Земља и ситановништво од римског доба до краја 19. века, књ. 1, Београд.
- Марић, Р. 1956 Оставе старог новца у нумизматичкој збирци Народног музеја у Београду, *Саопштења* 1: 179–181.
- Мијатовић, С. 1948 *Насеља и порекло ситановништва*, Београд.
- Мирковић, М. 1971 Бенефицијарна станица код Новог Пазара, *Жива Антика* 21–1: 265–271.
- 1977 Ein Barbareneinfall in Obermoesien und das Nordöstliche Dalmatien im Jahre 254, *Akten des XI Internationalen Limeskongresses*, Székesfehérvár, 249–258.
- Mirnik, I. 1981 *Coin Hoards in Yugoslavia*, BAR International Series 95, London, 1981.
- Поповић, И. 2002 *Накит са Јухора. Остатак или сакрални њезаурус*, Београд.
- Рашковић, Д. 1995 Налази римског сребрног новца у ширем окружењу Крушевца, у *Радионице и ковнице сребра*, ур. И. Поповић, Т. Цвјетићанин и Б. Борић-Брешковић, Београд, 197–206.
- RIC 1962 *The Roman Imperial Coinage*, IV/1, 2, 3, London.
- Fitz, J. 1978 *Der Geldumlauf der Römischen Provinzen im Donaugebiet Mitte des 3. Jahrhunderts*, 1 und 2, Bonn–Budapest.

УДК: 904–03(497.11 Јагодина):737.1.032.7“02”

MIRJANA ARSENIJEVIĆ and SMILJANA DODIĆ

A HOARD OF ROMAN COINAGE FOUND
AT GORNJE ŠTIPLJE NEAR JAGODINA

Summary

In 1997 the Regional Museum in Jagodina bought 41 pieces of Roman coins dated since the end of the 2nd up to the middle of the 3rd century. According to the seller, it is a part of a much larger hoard of over 600 coins, found on the site of Glavica, near Gorwe Štipqe, about 10 kilometers northwest from Jagodina. The site became well known to archaeologists since finding a third century jewellery hoard few years ago. Unfortunately, both hoards were found using the metal-detector, so we missed the archaeological context. A survey investigation refers to a prehistoric fortification, with remains of a beneficiarII station by the Roman road.

It is a curiosity that the Glavica hoard contains both silver and bronze pieces; we meet the same situation in only two more Upper Moesian hoards of the 3rd century. The rest of the hoard contains 34 antoninianII, 5 denarII and 2 Viminacium bronzes. The first coin is a Caracala denarius dated to 197/8, and the latest is Gallieni Antoninianus dated to the end of 253/the beginning of 254. Beyond this, other eight Upper Moesian hoards belong to the burying horizon of the year 254. Despite the fact that sources don't mention any barbarian attack, we can presume one, as a reason of burying nine hoards along the Morava Valley.

30. 03. 2004.

1a

1b

2a

2b

3a

3b

4a

4b

5a

5b

6a

6b

7a

7b

8a

8b

9a

9b

10a

10b

11a

11b

12a

12b

13a

13b

14a

14b

15a

15b

16a

16b

17a

17b

18a

18b

19a

19b

20a

20b

21a

21b

22a

22b

23a

23b

24a

24b

25a

25b

26a

26b

27a

27b

28a

28b

29a

29b

30a

30b

31a

31b

32a

32b

33a

33b

34a

34b

35a

35b

36a

36b

37a

37b

38a

38b

39a

39b

40a

40b

41a

41b